

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Навчально-науковий інститут міжнародних відносин ім. Б. Д. Гаврилишина
Кафедра міжнародної економіки**

Собань О.О

**СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ПРЯМОГО ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В
УКРАЇНУ З КРАЇН ЄС**

Спеціальність: 051 – Економіка
Освітньо-професійна програма – Міжнародна економіка

Виконала студентка групи ЕМЕМ-21
Собань О.О.

(підпис)

Науковий керівник д.е.н., професор
Куриляк В.Є.

(підпис)

Тернопіль – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ПРЯМОГО ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ	6
1.1. Сутність поняття прями іноземні інвестиції, його характерні функції та риси	6
1.2. Шляхи та особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України	11
1.3 Державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні	15
Висновки до розділу 1	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ З КРАЇН-ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ	23
2.1. Інвестиційна привабливість та інвестиційний клімат України	23
2.2. Основні сучасні інвестиційні процеси та потоки з країн ЄС в Україну	29
Висновки до розділу 2	38
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ	39
3.1. Можливості вирішення проблем у сфері залучення прямих іноземних інвестицій та основні шляхи щодо покращення інвестиційного клімату в Україні	39
3.2. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	44
Висновки до розділу 3	48
ВИСНОВОК	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні, у час глобалізації та переплетення економік різних країн світу, розвиток жодного окремого регіону просто неможливо уявити без такого явища як інвестування. Саме тому проблеми залучення іноземних інвестицій та покращення інвестиційного клімату є надзвичайно актуальними для безлічі країн та регіонів світу, не є винятком і Україна. Через брак власних ресурсів, перш за все, фінансових, виникає потреба у іноземному інвестуванні. Залучення інвестицій ззовні сприяє макроекономічній стабілізації економіки, стимулює розвиток як середнього, так і малого бізнесу через впровадження нових технологій та запозичення досвіду, а також пришвидшує розвиток національної економіки в цілому.

Питанню дослідження прямих іноземних інвестицій, їх залученню в Україну та інвестиційному клімату України присвячені праці багатьох науковців.

Водночас значна частина цих доробок, що зосереджується на теоретичних та практичних аспектах інвестиційної діяльності на різних етапах економічного розвитку країни, потребує вдосконалення та подальшого розвитку, виходячи з сучасної інвестиційної ситуації в Україні. Невирішеними є ряд питань, пов'язаних із причинами асиметрії інвестиційного розвитку, причинами асиметричності позиціонування країн у глобальному економічному просторі за рівнем інвестиційної активності, нерозкритими залишаються практичні аспекти таких асиметрій. Проблема залучення прямих іноземних інвестицій із певних регіонів є також мало дослідженою та вивченою. Така постановка проблеми зумовила вибір теми магістерської роботи, її мету та формулювання завдань.

Мета дослідження: Метою дослідження є поглиблення теоретичних засад прямого іноземного інвестування, окреслення стратегічних пріоритетів інвестування в Україну з ЄС, в тому числі й вироблення практичних рекомендацій для України.

Досягнення поставленої мети передбачає постановку і вирішення наступних завдань:

- розглянути теоретичні засади прямого іноземного інвестування;
- розглянути позиції України у іноземних рейтингах, які стосуються інвестицій та бізнесу;
- проаналізувати сучасні тенденції прямого іноземного інвестування в Україні, зокрема за галузями економіки та країнами походження інвестицій;
- проаналізувати тенденції прямого іноземного інвестування з країн ЄС;
- з'ясувати суть поняття «інвестиційний клімат»;
- визначити фактори, що перешкоджають залученню іноземних інвестицій та веденню бізнесу в Україні;
- запропонувати шляхи вирішення проблем, з якими зіштовхуються інвестори;
- запропонувати стимулюючі заходи для збільшення інтересу іноземного інвестора на національному та локальному рівнях;
- визначити перелік пріоритетних та перспективних для інвестування галузей економіки в Україні.

Об'єкт дослідження – розвиток прямого іноземного інвестування в економіці України.

Предмет дослідження – теоретичні та практичні засади сучасних тенденцій прямого інвестування в Україну з країн ЄС.

База дослідження. При написанні даної роботи було використано книги, навчальні посібники, законодавчі та нормативні акти, матеріали конференцій та тез, довідкові видання, періодичні видання, статистична інформація Державної служби статистики України, дані Управління статистики в областях України, дані міністерств, дані інвестиційних буклетів та пропозиції, що випускаються обласними державними адміністраціями та регіональними агенціями щодо залучення інвестицій, а також джерела мережі Інтернет.

Наукова новизна дослідження полягає у дослідженні розвитку та виявленні тенденцій прямого іноземного інвестування в Україні з країн Європейського Союзу, що дозволяє показати привабливість регіону для європейських інвесторів, підвищення якої може забезпечити зміну рейтингу країни на європейській та міжнародній арені.

Результати дослідження складають як теоретичне, так і практичне значення, адже з їх допомогою можна досліджувати тенденції залучення прямих іноземних інвестицій в Україну з країн ЄС, а також його можна використовувати як допоміжний засіб при виборі заходів щодо залучення інвестицій та покращенні інвестиційного клімату й визначені пріоритетних для інвестування галузей.

Інформація про апробацію результатів роботи. Основні положення дослідження пройшли апробацію на Міжнародній науково-практичній конференції студентів та молодих вчених «Розвиток міжнародних відносин України та країн Вишеградської четвірки», що відбулась 4-5 грудня 2019 року в місті Тернопіль. А також 25-27 лютого 2020 року у рамках конференції «The future of Business relationship: Ukraine and Germany» в місті Бонн (Німеччина).

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРЯМОГО ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

1.1 Сутність поняття прями іноземні інвестиції, його характерні функції та риси

Щоб забезпечити сталий соціально-економічний розвиток регіонів України, необхідно залучати достатній обсяг коштів як із внутрішніх, так із зовнішніх джерел. Залучені інвестиційні ресурси до регіону, дозволяють значною мірою позитивно впливати на його економічне становище, модифікувати виробничу структуру, спричиняти зміни на ринках капіталу і робочої сили.

За умови розумної діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, важливими та ефективними ресурсами для регіону виступають прями іноземні інвестиції. У вітчизняній та в закордонній науковій літературі є багато тлумачень та визначень поняття «іноземні інвестиції».

Відповідно до визначення чинного законодавства України, під іноземними інвестиціями слід розуміти «цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності згідно з законодавством України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [1]. Згідно із Законом України «Про режим іноземного інвестування» - це всі види цінностей, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності [2].

МВФ та ОЕСР трактують іноземні інвестиції, як інвестиції, що здійснюються за межами національних кордонів з метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі товарів для імпорту в країну базування або експорту в треті країни [3, с. 20]. Світова Організація Торгівлі дає наступне визначення: такий вид інвестицій, за якого інвестор-резидент однієї країни

(країни-господаря), розміщує свої активи в межах іншої країни (країни-реципієнта) за умови отримання контролю за цими активами [4].

Тобто, узагальнюючи усі вище перелічені визначення, можна прийти до наступного формулювання: іноземні інвестиції – це грошові кошти, цінні папери, майно та майнові права, результати інтелектуальної діяльності, інші цінності, передбачені чинним законодавством, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності, які не заборонені законом, з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту.

Вагомим є поділ інвестицій на прямі та портфельні, що здійснюється в залежності від ступеня контролю інвестора над підприємством. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) дає наступне визначення поняттю «прямі іноземні інвестиції»: це тип міжнародних інвестицій, що здійснюється резидентом з однієї країни (прямий інвестор) з метою реалізації його довгострокової зацікавленості у підприємстві (підприємство-реципієнт прямих іноземних інвестицій), що являється резидентом країни, іншої, ніж країна місцезнаходження прямого інвестора. Визначальною рисою даних підприємств є те, що управлінський контроль знаходиться у руках інвестора, а також наявність того факту, що прямі іноземні інвестиції виступають у формах акціонерного капіталу та коротко- і довгострокових міжфірмових позик [5]. Згідно із «Фінансовим словником», «прямі іноземні інвестиції» - це вкладення капіталу, що забезпечують інвестору контроль над закордонним підприємством чи компанією [6].

В законодавстві України «прямі інвестиції» розглядаються як іноземні інвестиції, що становлять не менше 10% у статутному фонді підприємства (організації). Тобто, прямі іноземні інвестиції – це міжнародні інвестиції, які транснаціональні компанії вкладають в закордонні активи і які становлять не менше 10% статутного капіталу, що в свою чергу дає змогу брати участь в управлінні підприємством. Крім того, іноземне інвестування може здійснюватись в будь-які об'єкти, якщо воно не заборонене чинним

законодавство України. Проте певні підприємства та галузі відрізняються достатньо жорсткими обмеженнями щодо іноземного інвестування.

У вітчизняній економічній літературі виділяють наступні функції іноземних інвестицій [7, с.10-11]:

- регулююча - здатність інвестицій регулювати відтворення капіталу і підтримувати темпи економічного зростання;
- розподільна - за допомогою інвестування відбувається розподіл створеного суспільного продукту в грошовій формі між окремими власниками, рівнями і сферами матеріального виробництва, видами діяльності тощо;
- стимулююча - інвестування сприяє оновленню засобів виробництва, розвитку науки і техніки;
- індикативна - ґрунтується на взаємозв'язку інвестицій з виробничими силами, відображенні їх стану і розвитку.

Розглядаючи прямі іноземні інвестиції, слід наголосити на тому, що у світовій практиці розглядають дві форми прямого іноземного інвестування:

1. Злиття та поглинання (англ. Merge and acquisition);
2. Інвестиції у створення нових підприємств, так звані інвестиції «Грінфілд» (англ. green - зелений, field - поле).

Під час злиття та поглинання іноземна компанія отримує щонайменше 10% акцій місцевого підприємства. Таким чином, іноземна фірма отримує частку на вітчизняному ринку та закордонні ресурси, крім того ще й стратегічні корпоративні активи. Саме операції із злиття та поглинання переважають серед усіх потоків прямих іноземних інвестицій у розвинутих країнах. Дана форма переважає також і в Україні. Прикладом можуть слугувати придбання великими міжнародними банківськими мережами українських банків, а також приватизація, що фактично була першою великою хвилею інвестицій в Україну (щоправда в цьому випадку іноземні інвестори купували не приватні підприємства чи організації, а державні). Проте операції із злиття та поглинання майже не сприяють створенню нових виробництв чи підприємств,

тобто вони не мають значного впливу на економіку країни-реципієнта інвестицій. Інвестиції «Грінфілд», на противагу злиттю та поглинанню, є потужною рушійною силою, що сприяє розвитку економіки, адже вони створюють нові робочі місця, виробничі потужності та сприяють розвитку експорту з країни. Саме тому даний вид інвестицій є настільки привабливим для усіх країн. Держави та регіони ведуть конкурентну боротьбу щодо залучення даних інвестицій, реалізуючи державні та муніципальні програми щодо їх залучення [8].

Важливим аспектом при аналізі прямих іноземних інвестицій є їх класифікація. Так, відповідно до стратегічних мотивів, можна виокремити такі чотири групи прямих іноземних інвестицій:

1. Прямі іноземні інвестиції у пошуку ресурсів, або «вертикальні» інвестиції. Дані інвестиції здійснюються задля заволодіння недоступними в країні-донорі ресурсами (корисними копалинами) чи дешевою робочою силою. Оскільки дані інвестиції є експортно-орієнтовані, то наявність недорогої робочої сили відіграє провідну роль при виборі місця спрямування капіталу. У багатих на природні ресурси (нафта, газ, деревина, чорні та кольорові метали) країнах прямі іноземні інвестиції активно залучаються у видобувний сектор. До прикладу, інвестиції в країни Близького Сходу для заволодіння родовищами нафти чи газу.
2. Прямі іноземні інвестиції у пошуку ринків. Такі прямі іноземні інвестиції передбачають копіювання виробничих потужностей у країні-реципієнті, тобто вони здійснюються компаніями, які за кордоном виробляють такі ж товари, як і у своїх рідних країнах. Саме тому дані інвестиції називають також «горизонтальними прямими іноземними інвестиціями». Їхньою основною метою є використання місцевих та регіональних ринків для збуту своєї продукції. Ключовими факторами, що сприяють залученню даних інвестицій є розмір місцевого ринку приймаючої країни чи регіону та темпи його зростання. Варто зауважити, що перешкоди для доступу на

ринок (тарифи, транспортні витрати) також слугують додатковим стимулом для прямих іноземних інвестицій даного типу.

3. Прямі іноземні інвестиції у пошуку шляхів підвищення виробничої ефективності (у пошуку прибутковості). Дані інвестиції спрямовуються з метою пошуку факторів виробництва, що є відносно недооціненими: капітал, праця, технології. Прямі іноземні інвестиції у пошуку ефективності використовуються «вертикальними компаніями», виробництво яких географічно розподілено на декілька стадій, відповідно до факторів інтенсивності. Цей тип інвестицій у літературі називають такими, що «експлуатує активи», «експлуатує компетенцію» або ж «експлуатує ресурси країни-реципієнта».
4. Прямі іноземні інвестиції у пошуку стратегічних активів (можливостей). Здійснення даного інвестування відбувається з метою придбання вже наявної технологічної бази компанії, щоб забезпечити собі конкурентні переваги та вигідніше становище на ринку. Відбуватись це може завдяки придбанню ключових місцевих компаній, передових технологій, винаходів чи ноу-хау.

Класифікацію прямих іноземних інвестицій можна здійснити також відповідно до характеру використання капіталу [9, с. 23] :

1. Первинні інвестиції - інвестиції, що здійснюються іноземним інвестором вперше.
2. Реінвестиції - повторні вкладення коштів, що отримані у вигляді доходів у результаті прибуткової господарчої діяльності й спрямовані на розширення виробництва.
3. Дезінвестиції - від'ємні інвестиції підприємства, які виникають під час вилучення раніше інвестованого капіталу.

1.2 Шляхи та особливості залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України

У світовій практиці розроблений ряд механізмів, що сприяють притоку капіталу у країну. І якщо питання інвестиційної політики в Україні вирішуються також і на місцевому та регіональному рівнях, то певні інші аспекти, що стосуються іноземного інвестування, законодавчо закріплені на національному рівні.

Так, відповідно до чинного законодавства України, здійснення іноземного інвестування в економіку України може відбуватись у вигляді [1]:

- іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України (НБУ);
- валюти України, при реінвестиціях в об'єкт первинного інвестування чи в будь-які інші об'єкти інвестування відповідно до законодавства України за умови сплати податку на прибуток (доходи);
- будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав;
- акцій, облігацій, інших цінних паперів, а також корпоративних прав, виражених у конвертованій валюті;
- грошових вимог та права на вимоги щодо виконання договірних зобов'язань, які гарантовані першокласними банками і мають вартість у конвертованій валюті, підтверджену згідно із законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;
- будь-яких прав інтелектуальної власності, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно із законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями, а також підтверджена експортною оцінкою в Україні, включаючи легалізовані на території України авторські права, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, зразки для товарів і послуг, ноу-хау тощо;

- прав на здійснення господарської діяльності, в тому числі права на користування та використання природних ресурсів, наданих згідно із законодавством або договорами, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно із законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;
- інших цінностей відповідно до законодавства України.

Проте варто зауважити, що іноземні інвестиції оцінюють в іноземній конвертованій валюті та у валюті України, базуючись на цінах міжнародних чи українського ринків [10, с. 3-6]. Перерахунок інвестиційних сум з іноземної валюти в гривні здійснюється за офіційним курсом валюти України, визначеним НБУ.

Відповідно до чинного законодавства України, іноземне інвестування в українську економіку може бути здійснене у таких формах [1]:

- часткова участь у підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними особами, або придбання частки діючих підприємств;
- створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю;
- придбання самостійно, чи за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України;
- придбання інших майнових прав;
- господарська (підприємницька) діяльність на основі угод про розподіл продукції;
- інші форми, які не заборонені законами України, в тому числі без створення юридичної особи на підставі договорів із суб'єктами господарської діяльності України.

Для залучення іноземних інвестицій уряди використовують по одному чи поєднуючи розмаїття способів [8] :

- промоція інвестицій, що включає у себе різноманітну рекламу, проведення семінарів стосовно інвестування, участь у міжнародних торгових заходах та виставках, цільовий прямий маркетинг тощо;
- податкові пільги та дотації;
- забезпечення промисловими зонами, нерухомим майном;
- забезпечення спеціальною необхідною інфраструктурою;
- спрощення бюрократичних, адміністративних процедур;
- створення сприятливого економічного середовища: репатріація прибутків, доступ до ввезених товарів, політична та економічна стабільність, реалістичний курс валюти, економічний зріст.

Обрання одного із цих заходів чи ефективного поєднання декількох, у першу чергу, залежать від інвестиційної стратегії, яку обрала держава чи регіон для досягнення поставленої мети. Адже пряме іноземне інвестування відіграє надзвичайно важливу роль у сприянні економічного розвитку території. Перш за все, вони приносять додатковий капітал, збільшують місцеві бюджети (завдяки додатковим податковим надходженням), а також іноземні інвестиції сприяють розвитку сучасних технологій та їх впровадженню у даному регіоні та створюють нові можливості для експорту та доступ до міжнародних ринків.

Характеризуючи пряме іноземне інвестування, варто детальніше зупинитись на позитивних ефектах, що вони спричиняють [11, с. 196; 12, с. 13]:

- створення нових робочих місць. При цьому завдяки залученню прямих іноземних інвестицій нові робочі місця створюють як безпосередньо (на підприємстві), так і опосередковано (на підприємствах місцевих партнерів на постачальників);
- підвищення ефективності виробництва та виробничих потужностей у країні чи регіоні, як результат посилення конкуренції між виробниками;

- впровадження нових сучасних технологій та модернізація економіки на більш високому техніко-технологічному рівні. Адже пряме іноземне інвестування створює передумови для застосування сучасних іноземних чи впровадження нових вітчизняних технологій виробництва. Тобто, екстенсивний тип розвитку виробництва замінюється на інтенсивний.
- розвиток експортного потенціалу, підвищення експортних показників та диверсифікація експорту;
- покращення платіжного балансу, завдяки додатковим податковим надходженням, що сплачуються іноземними інвесторами;
- створення сприятливих умов для місцевих постачальників, субпідрядників та партнерів, що є наслідком того, що маючи на меті оптимізацію виробничого циклу та скорочення витрат на транспортування, іноземні інвестори є зацікавленими у використанні продукції місцевих постачальників;
- підвищення кількості кваліфікованих спеціалістів та загалом кваліфікації місцевої робочої сили. Впровадження високотехнологічного виробництва вимагає належної фахової підготовки, тому інвестори вимушені вкладати ресурси у навчання працівників;
- передача та впровадження сучасних методів та навичок управління на підприємстві. Часто на початкових етапах інвестори назначають у компаніях іноземних менеджерів, проте з часом на їх місцях все частіше опиняються вітчизняні управлінці;
- приток іноземної валюти;
- підвищення конкурентоспроможності регіону. Перелічені фактори сприяють загальному економічному розвитку регіону, збільшують його привабливість серед інших іноземних інвесторів та роблять регіон більш конкурентоспроможним.

Проте помилково вважати пряме іноземне інвестування суто позитивним явищем, що не несе жодних загроз для регіону, в який спрямовуються інвестиції. Можна виділити наступні основні проблемні питання:

- постачання морально застарілих активів;
- можливі негативні наслідки для екології;
- погіршення конкурентного становища вітчизняних виробників та їх витіснення з ринку;
- виснаження місцевих сировинних ресурсів.

Аналізуючи наслідки залучення прямих іноземних інвестицій, варто зауважити, що кошти іноземних інвесторів активізують інвестиційні процеси, сприяють впровадженню нових технологій, використанню передового зарубіжного досвіду, розвитку малого і середнього бізнесу, зростанню інвестиційного потенціалу [13].

Це означає, що прямі іноземні інвестиції приносять не тільки прибуток інвестору, а й розширюють міжнародне співробітництво та спричиняють соціальний ефект у країні у вигляді зростання доходів населення, що у свою чергу активізує платоспроможний попит та забезпечує ланцюгову реакцію позитивних змін в регіоні та країні.

1.3 Державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні

Сьогодні державне регулювання інвестицій в Україні відбувається в різних правових формах та із застосуванням різних засобів правового захисту. Варто зазначити, що «державне регулювання інвестицій» та «державна інвестиційна політика» – не є тотожними термінами. Інвестиційна політика є більш широким поняттям, що включає у себе також невтручання, тоді як поняття «державне регулювання інвестицій» має активний характер. Крім того, державне регулювання інвестиційної діяльності - це також інструменти, які безпосередньо не пов'язані з інвестиційною політикою.

Важливим аспектом є те, що система регулювання умов інвестиційної діяльності характеризується своєю нестабільністю. Вона залежить від соціально-економічної ситуації в певний період часу, від рівня інвестиційної активності суб'єктів господарювання.

З метою активізації інвестиційного попиту держава може використовувати традиційні для світової практики методи – збільшувати державні витрати та зменшувати податки, зменшувати ставку кредитних відсотків, збільшувати пропозицію грошей, втручатися в діяльність ринку цінних паперів.

Важливим аспектом є те, що система регулювання умов інвестиційної діяльності характеризується своєю нестабільністю. Вона залежить від соціально-економічної ситуації в певний період часу, від рівня інвестиційної активності суб'єктів господарювання.

Рис. 1.1. Форми державного регулювання інвестиційного процесу

Джерело: [16, с. 93]

З метою активізації інвестиційного попиту держава може використовувати традиційні для світової практики методи – збільшувати державні витрати та зменшувати податки, зменшувати ставку кредитних

відсотків, збільшувати пропозицію грошей, втручатися в діяльність ринку цінних паперів

До основних напрямів державного регулювання інвестиційної діяльності відносять:

- створення сприятливого інвестиційного клімату;
- контроль за законністю здійснення інвестиційної діяльності;
- забезпечення захисту інвестицій;
- експертиза інвестиційних проектів;
- визначення умов користування землею, водою та іншими природними ресурсами;
- розміщення держзамовлень у капітальному будівництві;
- регулювання фондового ринку;
- регулювання участі інвестора у приватизації;
- визначення пріоритетних сфер і галузей інвестування;
- податкове регулювання: оптимальні податкові ставки, податкові пільги;
- бюджетне регулювання – державне фінансування, надання бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей виробництва;
- установлення державних норм і стандартів;
- упровадження антимонопольних заходів;
- формування механізму ціноутворення інвестиційної діяльності [8, с.180]

Єдина державна стратегія в галузі інвестиційної діяльності є визначена Верховною Радою України, що створює правову базу для сфери інвестиційної діяльності, затверджує пріоритетні напрямки інвестиційної діяльності як окрему загальнодержавну програму в рамках Програми діяльності Кабінету Міністрів України, загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального розвитку, охорони навколишнього середовища [14].

Законодавча база є найважливішою сферою державного регулювання іноземних інвестицій. Вдосконалення системи та принципів правового

регулювання іноземних інвестицій є вирішальним фактором активізації надходження капіталу від нерезидентів [17].

В Україні законодавчо-правова основа регулювання інвестицій включає понад 100 різних нормативних документів (закони, розпорядження, рішення, укази, інструкції тощо), серед яких закони “Про інвестиційну діяльність”, “Про режим іноземного інвестування”, “Про лізинг”, “Про інноваційну діяльність”, “Про цінні папери та фондовий ринок”, які створюють правову основу інвестиційної діяльності.

Таблиця 1.1.

Основні нормативні акти з регулювання інвестиційної діяльності в Україні

Назва	Короткий зміст
Конституція України	Положення щодо забезпечення державною соціальною орієнтації економіки України та гарантування захисту прав усіх суб'єктів, у тому числі права власності (ч. 4 ст. 13), права приватної власності (ст. 41), права громадянина на підприємницьку діяльність (ст. 42) та інші.
Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 1 квітня 1991 року	Визначено іноземне інвестування як різновид зовнішньоекономічної діяльності та встановлює особливості, принципи та форми здійснення останньої
Закон України «Про захист іноземних інвестицій в Україні» від 10 вересня 1991 року № 1504а-ХІІ	Законом визначено правовий режим діяльності іноземних інвесторів і гарантії держави щодо здійснення інвестиційної діяльності на території України
Закон України «Про інвестиційну діяльність» від 18 вересня 1991 року № 160-ХІІ	Щодо загальних засад здійснення інвестиційної діяльності в Україні незалежно від її суб'єктів
Декрет Кабміну України «Про впорядкування діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, створених за участю державних підприємств» від 31 грудня 1992 року	Щодо особливостей створення та діяльності спільних підприємств, у яких беруть участь державні суб'єкти господарювання
Указ Президента України «Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії» від 19 лютого 1994 року	Щодо порядку створення та діяльності інвестиційних фондів та інвестиційних компаній

Продовження таблиці 1.1.

Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19 березня 1996 року № 93/96-ВР	Щодо державних гарантій захисту іноземних інвестицій, діяльності підприємств з іноземними інвестиціями, розгляду спорів тощо.
Закон України «Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження» від 17 лютого 200 року № 1457-III	Спрямований на захист конкуренції між суб'єктами підприємницької діяльності, створеними без залучення коштів або майна (майнових або немайнових прав) іноземного походження, та суб'єктами підприємницької діяльності, створеними за участю іноземного капіталу, забезпечення державного захисту вітчизняного виробника та конституційних прав та свобод громадян України
Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та інвестиційні фонди) від 15 березня 2001 року № 2299-III	Визначено правові та організаційні основи створення, діяльності та відповідальності суб'єктів спільного інвестування, особливості управління їх активами, встановлено вимоги до складу, структури та зберігання активів, особливості розміщення, обігу цінних паперів інститутів спільного користування, порядок і обсяг розкриття інформації інститутами спільного інвестування з метою залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів тощо.
Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23 січня 2006 року	Стосується порядку випуску та обігу цінних паперів в Україні

Джерело: [18]

Особливістю вітчизняного інвестиційного законодавства є те, що окремі аспекти у сфері інвестицій регулюються також нормами економічного, податкового, грошово-кредитного, банківського, фінансового, митного, цивільного та земельного законодавства, нормативно-правовими актами про приватизацію, підприємництво, інноваційну діяльність, цінні папери та фондовий ринок.

З метою удосконалення законодавчого врегулювання за останні 10 років було ухвалено цілу низку нормативно-правових актів. Так, зокрема, 1 липня 2010 р. прийнято Закон України «Про державно-приватне партнерство» № 2404-VI – нормативно-правовий акт, який заклав фундамент для стимулювання розвитку співпраці між державним і приватними секторами з метою підвищення конкурентоздатності економіки країни та залучення

інвестицій в її економіку, а також започаткував реформування інвестиційної сфери. 22 грудня 2011 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про інвестиційну діяльність» № 4218-V, яким передбачено приведення термінології відповідно до чинного законодавства, визначення терміна «інвестиційний проект» і змісту складових частин інвестиційного проекту, напрямів, шляхів та заходів державної підтримки та стимулювання інвестиційної діяльності, а також запровадження державної реєстрації інвестиційних проєктів/проєктних (інвестиційних) пропозицій, які потребують державної підтримки та проведення оцінки їх економічної ефективності [18].

Верховною Радою України прийнято Закон України «Про індустриальні парки» (22.03.2012 р.), що визначає правові та організаційні засади створення та функціонування індустриальних парків на території України [19]. Окреме місце в системі інвестиційного законодавства займає прийнятий Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 5.07.2012 р. № 5080-VI, який визначає правові та організаційні основи створення, діяльності, припинення суб'єктів спільного інвестування, особливості управління активами зазначених суб'єктів, встановлює вимоги до складу, структури та зберігання таких активів, особливості емісії, обігу, обліку та викупу цінних паперів інститутів спільного інвестування, а також порядок розкриття інформації про їх діяльність тощо [20].

Окрім цього, Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання інвестицій у вітчизняну економіку», положення якого спрямовані на створення привабливого інвестиційного клімату через звільнення від оподаткування доходів, які виникають у разі валютних коливань при внесенні інвестицій, виражених в іноземній валюті [21]. З 01.01.2013 р. набув чинності Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», який визначає особливості оподаткування ввізним митом суб'єктів господарювання, які реалізують

інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, зокрема звільнення від сплати податку на прибуток до 2017 р. та звільнення від сплати ввізного мита.

23.05.2017 Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій». Законом врегульовано базові аспекти оформлення дозволу на застосування праці іноземців та посвідки на тимчасове проживання, яке спрощує залучення іноземних менеджерів та іноземних кваліфікованих працівників, що необхідно на перших етапах розвитку дочірнього підприємства в Україні. Також, Законом надається право отримувати посвідку на тимчасове проживання в Україні іноземним інвесторам, які мають істотну частку в українських підприємствах, але не працюють на підприємстві. 26.05.2017 Перший віце-прем'єр-міністр – Міністр економічного розвитку і торгівлі України Степан Кубів у Відні підписав Угоду про заохочення та захист інвестицій між Україною та Фондом Міжнародного розвитку ОПЕК. Угода передбачає надання режиму найбільшого сприяння щодо розпорядження інвестиціями та прогнозовано сприятиме збільшенню обсягів іноземних інвестицій в ключові галузі економіки України.

Кожен із названих законопроектів спрямований на вдосконалення регулювання відносин в інвестиційній сфері та мають на меті поживити залучення інвестицій в економіку України.

Висновки до розділу 1

За підсумками першого розділу можна зробити наступні висновки:

1. Іноземні інвестиції – це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності згідно з законодавством України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. Відзначено, що іноземні інвестиції поділяються на прямі та портфельні. У даному розділі було визначено, що відповідно до чинного законодавства України інвестиції

можуть надаватися у вигляді валюти, майна, цінних паперів, прав інтелектуальної власності та інших цінностей.

2. На рух потоків прямих іноземних інвестицій (приплив або відтік) впливає ряд чинників: політичних, економічних, соціальних, правових, екологічних, географічних та інших. Крім того, були наведені приклади позитивних та негативних наслідків від залучення прямих іноземних інвестицій для регіону-реципієнта. До перших належать створення нових робочих місць, впровадження нових технологій, підвищення конкурентоспроможності регіону, приток іноземної валюти тощо. Проблемами, що пов'язані із залучення іноземних інвестицій є: забруднення екології, виснаження сировинних ресурсів, погіршення становища вітчизняного виробника.

3. Нами було розглянуто основні напрями державного регулювання інвестиційної діяльності, а також основні нормативні акти, які регулюють інвестиційну діяльність в Україні. Зазначено, що інвестиційну діяльність в Україні частково регламентують норми економічного, податкового, грошово-кредитного, банківського, фінансового, митного, цивільного та земельного законодавства.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ З КРАЇН ЧЛЕНІВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

3.1. Інвестиційна привабливість та інвестиційний клімат України

У сучасному глобалізованому світі із глибоким взаємопроникненням економік різних країн поняття «інвестиції» стало вже чимось звичним. Ні для кого не є таємницею, як саме інвестування впливає на розвиток економік країн та регіонів світу. Проте певні території немов магнітом приваблюють інвесторів, в той час як інші залишаються позаду. Не є винятком і Україна – найбільша за площею країна на європейському континенті є досить географічно, соціально-економічно та культурно неоднорідною. Проте саме така різноманітність здатна забезпечити Україні певні переваги, адже кожний регіон нашої країни може запропонувати унікальний набір інвестиційних умов, якими і можуть скористатись потенційні інвестори, адже усі вони орієнтуються на певні конкретні показники та характеристики, що притаманні території. Дані фактори й визначається здатність регіонів залучати інвестиційні ресурси та формують інвестиційну привабливість країни.

Перш за все, варто зауважити, що не існує чіткого визначення поняття «інвестиційна привабливість». Науковці по-різному тлумачать сутність цієї категорії, що певною мірою ускладнює можливість оцінити та порівняти інвестиційну привабливість й інвестиційний клімат у різних регіонах. С. Іщук та Т. Кулініч вважають, що інвестиційна привабливість – це «інтегральний показник, що об'єднує систему формальних та неформальних критеріїв, за якими визначається доцільність вкладання капіталу в потенційний об'єкт інвестування». [22, с. 71] Тобто, під інвестиційною привабливістю регіону слід розуміти певну сукупність характеристик та параметрів, а також об'єктивних можливостей і обмежень, що притаманні

даному регіону та дозволяють йому залучати капітал на взаємовигідних умовах.

В наш час існує ціла низка різноманітних рейтингів, що характеризують інвестиційну привабливість проекту, галузі, регіону чи країни. Показники рейтингу в компактній і ємкій формі характеризують стан, тенденції та перспективи зміни інвестиційного середовища та його складників. Тим самим, вони грають роль індикаторів для прийняття рішень, встановлення і підтримання ділових відносин. Таким чином, визначаючи рейтингову позицію тієї чи іншої країни, агентство одночасно створює портрет суб'єкта рейтингування, написаний незалежним і об'єктивним спостерігачем.

Певними мірлами конкурентоспроможності та інвестиційного клімату країн є ряд таких індексів: Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), Індекс ведення бізнесу (The Doing Business) та Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom, Heritage Foundation).

Таблиця 2.1

Місце України у світових рейтингах, що характеризують інвестиційну привабливість країни, 2013-2019 роки

Показник	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Відх 2019/ 2013
Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index)	84 (з 148)	76 (з 144)	79 (з 179)	85 (з 138)	81 (з 137)	83 (з 140)	85 (з 141)	↓1
Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom)	161 (з 177)	155 (з 178)	162 (з 178)	162 (з 178)	166 (з 180)	147 (з 180)	144 (з 180)	↑17
Індекс ведення бізнесу (The Doing Business)	137 (з 185)	112 (з 189)	96 (з 189)	83 (з 189)	80 (з 190)	76 (з 190)	71 (з 190)	↑66

Джерело: розроблено автором за даними [23-25]

Позиції України у найважливіших світових рейтингах, що характеризують інвестиційну привабливість країни у період з 2013 по 2019 роки наведено у таблиці 2.1. Протягом даного часу позиція нашої країни за

Індексом глобальної конкурентноспроможності майже не змінилась, Україна опустилась лише на один щабель нижче. Варто зауважити, що даний рейтинг характеризує можливості та дає прогноз щодо зростання економіки країни у довгостроковій перспективі. При формуванні рейтингу до розрахунку беруть 144 показники, 70% з яких складають опитування бізнес-керівників, а ще 30%-це статистична інформація щодо макроекономічних показників [24].

Індекс економічної свободи розраховується експертами Heritage Foundation та The Wall Street Journal, виходячи з таких показників як: фінансова свобода, бізнес-свобода, торгова свобода, валютна свобода, свобода праці, свобода від корупції, інвестиційна свобода [25]. Відповідно до даного рейтингу у 2019 році, в порівнянні з 2013, Україна зміцнила свої показники на 17 позицій і зараз знаходиться на 144 місці серед 180 країн.

Одним із найвпливовіших рейтингів є Індекс ведення бізнесу, який щорічно публікується Світовим Банком, базуючись на 10 показниках. Позиції України в рейтингу «Doing Business» серед інших країн в розрізі його складових наведено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Місце України в рейтингу Світового Банку «Doing Business» у розрізі його показників, 2013-2019 роки

	Рік							Відхилення 2019/2013
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Загальне місце в рейтингу	137	112	96	83	80	76	71	↑76
	За показниками							
Реєстрація підприємства	50	47	76	30	20	52	56	↓6
Реєстрація власності	158	97	59	61	63	64	63	↑95
Оподаткування	168	164	108	107	84	43	54	↑114
Підключення до мережі електропостачання	170	172	185	137	130	128	135	↑35
Виконання зобов'язань по контракту	45	45	43	98	81	82	57	↓12
Відновлення платоспроможності	157	162	142	141	150	149	145	↑12

Продовження таблиці 2.2

Кредитування	24	13	17	19	20	29	32	↓8
Отримання дозволів на будівництво	186	41	70	140	140	35	30	↑156
Міжнародна торгівля	148	148	154	109	115	119	78	↑70
Захист прав інвесторів	127	128	109	88	70	81	72	↑55

Джерело: розроблено автором за даними [23]

Особливу увагу привертає те, що попри воєнні дії на Сході та складне економічне становище в країні, з 2014 року Україна змогла покращити свої позиції, про що свідчать показники Індексу ведення бізнесу. Найбільші позитивні зміни відбулись завдяки сплаті податків (+114 позицій), реєстрації власності (+95 позицій), отриманню дозволів на будівництво(+156 позиція) і, найголовніше для інвесторів, захисту інвесторів (+55 позицій). Найгірша динаміка спостерігається за показником «Виконання зобов'язань за контрактом», де Україна втратила 12 позицій. [23].

Вагомою перевагою даного рейтингу є те, що він не лише вказує на зміни, що відбулись в середині країни шляхом зміни позицій, а й пояснює чому склалась така ситуація і що цьому посприяло. «Doing Business» також дає рекомендації щодо проведення необхідних реформ. Покращення позиції України у даному рейтингу було одним з ключових стратегічних завдань реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», що затверджена Указом Президента України [26,27].

Проте не лише країни, а й регіони всередині них відрізняються один від одного. Так, кожна із областей України володіє набором різних унікальних факторів, які сприяють чи перешкоджають залученню інвестицій на їх територіях. Політика регіональної та місцевої влади щодо залучення, супроводу та підтримки іноземних інвесторів також відрізняється. Кожен з цих чинників та їхня сукупність і роблять одну область України привабливішою за іншу.

Рейтинг областей України за Індексом інвестиційної привабливості наведено на рис 2.1. Даний індекс був сформований Київським міжнародним

інститутом соціології та Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій у 2015, базуючись на двох групах факторів: жорстких та м'яких.

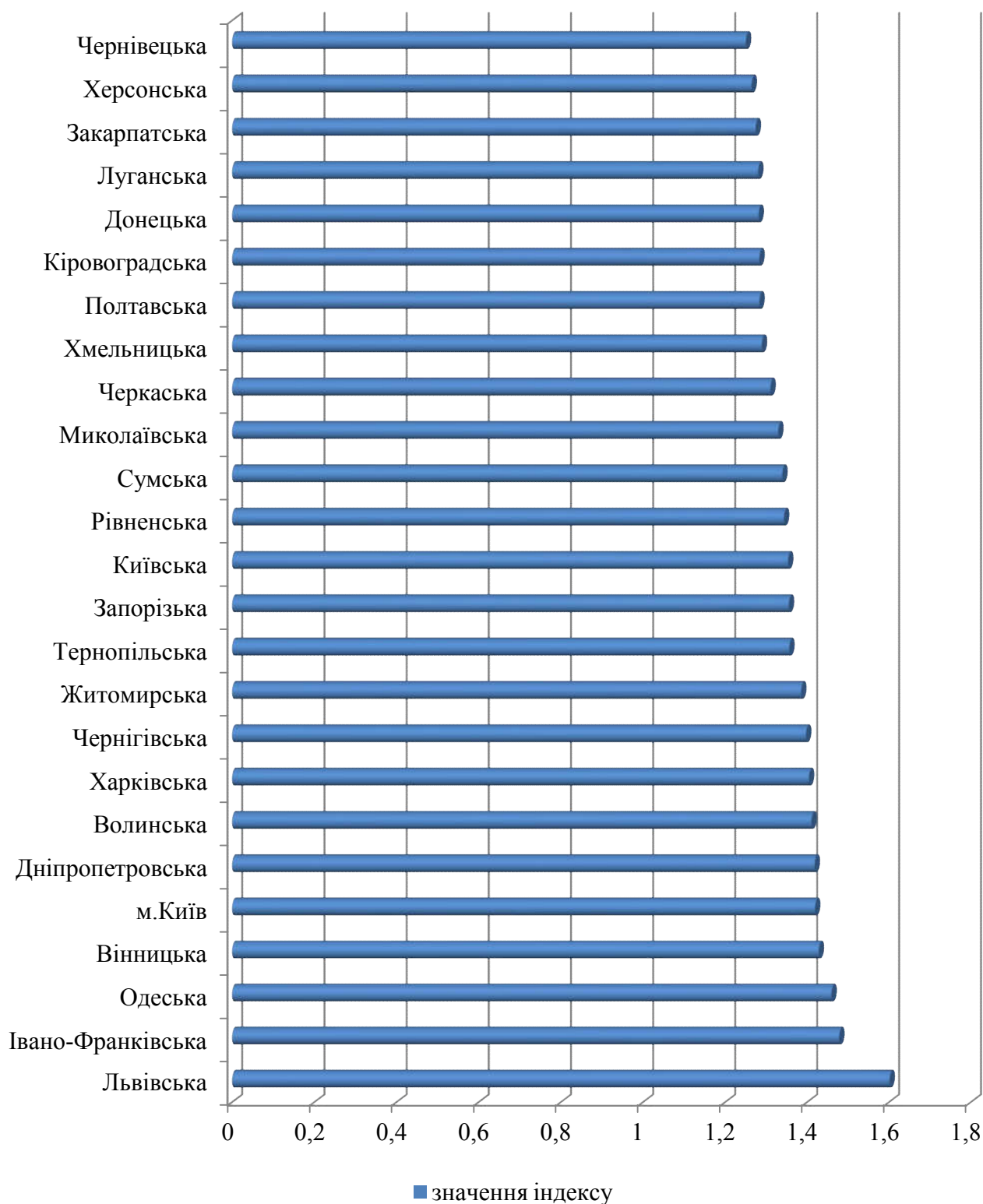

Рис. 2.1. Рейтинг регіонів України «Індекс інвестиційної привабливості»

Джерело: [21]

До перших відносять: природні ресурси (водні та земельні), трудові ресурси (їх якість, доступність та здоров'я), інноваційний потенціал, географічне розташування, споживчий сегмент, бізнес-сегмент та інфраструктуру. До характеристик м'яких чинників впливу на інноваційну привабливість належать: діловий клімат, правила та процедури (ефективність державних органів, адміністративні процедури, дотримання прав власності, корупція, податки та збори), відкритість влади, діловий оптимізм та наявність успішного досвіду [28].

Характеризуючи даний рейтинг, можна помітити, що перших дві сходинки серед регіонів України займають західні області: Львівська та Івано-Франківська. Волинська, Тернопільська та Рівненська області знаходяться у середині рейтингу, дещо поступаючись своїм сусідам. Найменш інвестиційно привабливими серед областей Західної України та й у цілому серед регіонів України - є Чернівецька та Закарпатська області.

Перевагою областей Західної України слугують «м'які» фактори, саме завдяки їм Львівська та Івано-Франківська області забезпечують собі першість у всеукраїнському рейтингу. Лідируючі позиції за «жорсткими» критеріями займають виключно області Східної та Південної України. Першість серед даних регіонів займають Одеська, Дніпропетровська та Харківська області, а також місто Київ. Найменш інвестиційно привабливими є Херсонська область, а також області, на території яких відбувається військовий конфлікт. Експерти також зазначають, що, покращивши діловий клімат, ефективність влади, зменшивши рівень корупції в областях, що займають не передові місця у рейтингу інвестиційної привабливості, можна суттєво покращити імідж даних регіонів. Прикладом може слугувати Івано-Франківська область, що за 3 роки піднялась на 16 сходинок у рейтингу, зосередившись виключно на «м'яких» факторах.

Місцевій владі областей слід розуміти, що якщо жорсткі фактори майже неможливо, або досить складно змінити, то ситуацію потрібно збалансовувати м'якими. Так у 2016 та 2017 роках Чернівецька область здійснила ряд

стимулюючих заходів щодо покращення інвестиційного клімату та умов ведення бізнесу, що допомогло їй збільшити удвічі обсяг залучених прямих іноземних інвестицій. Даний успіх забезпечив розуміння місцевою владою області вагомості «м'яких» факторів та у подальшому їх покращення. Тому можна припустити, що дана область підніметься у рейтингу інвестиційної привабливості на декілька сходинок вище.

2.2 Основні сучасні інвестиційні процеси та потоки з країн ЄС в Україну

Україна має дуже широкопланову економіку, унікальний природно-рекреаційний потенціал, розвинену мережу наукових та науково-дослідних установ, що зумовлює високий рівень наукових та технічних розробок, висококваліфікованих фахівців та наявність робочої сили за досить низьку плату у порівнянні з європейськими сусідами. Іншою привабливою рисою для інвестицій в країну є її сприятливе геополітичне розташування, а також розвинена мережа міжнародних транспортних коридорів. Поєднання усіх цих факторів і формує унікальні можливості для впровадження нових інвестиційних проектів та робить Україну регіоном, що приваблює іноземного інвестора.

Станом на 31 грудня 2019 року обсяг прямих іноземних інвестицій, що надійшов в економіку України, перевищив 35 млрд. дол. США.

Як видно з рисунка 2.2., позитивна динаміка щодо залучення прямих іноземних інвестицій в Україну спостерігалася у 2013-2014 роках. У 2015 році відбувся спад надходження іноземних інвестицій в економіку України на 15 348, 2 млн. дол. США. відносно попереднього року. Проте, не зважаючи на зменшення надходжень прямих іноземних інвестицій у 2015-2016 роках, з 2017 року знову спостерігається тенденція до їх збільшення. Зменшення обсягу інвестицій в Україну протягом останніх років у порівнянні із періодом до 2014 року можна пояснити погіршенням економічної ситуації та політичною невизначеністю. Крім того, іноземні інвестори вилучили чи списали як збитки

інвестиції, що були розміщені у Криму, а також частинах тимчасово окупованих територій Луганської та Донецької областей.

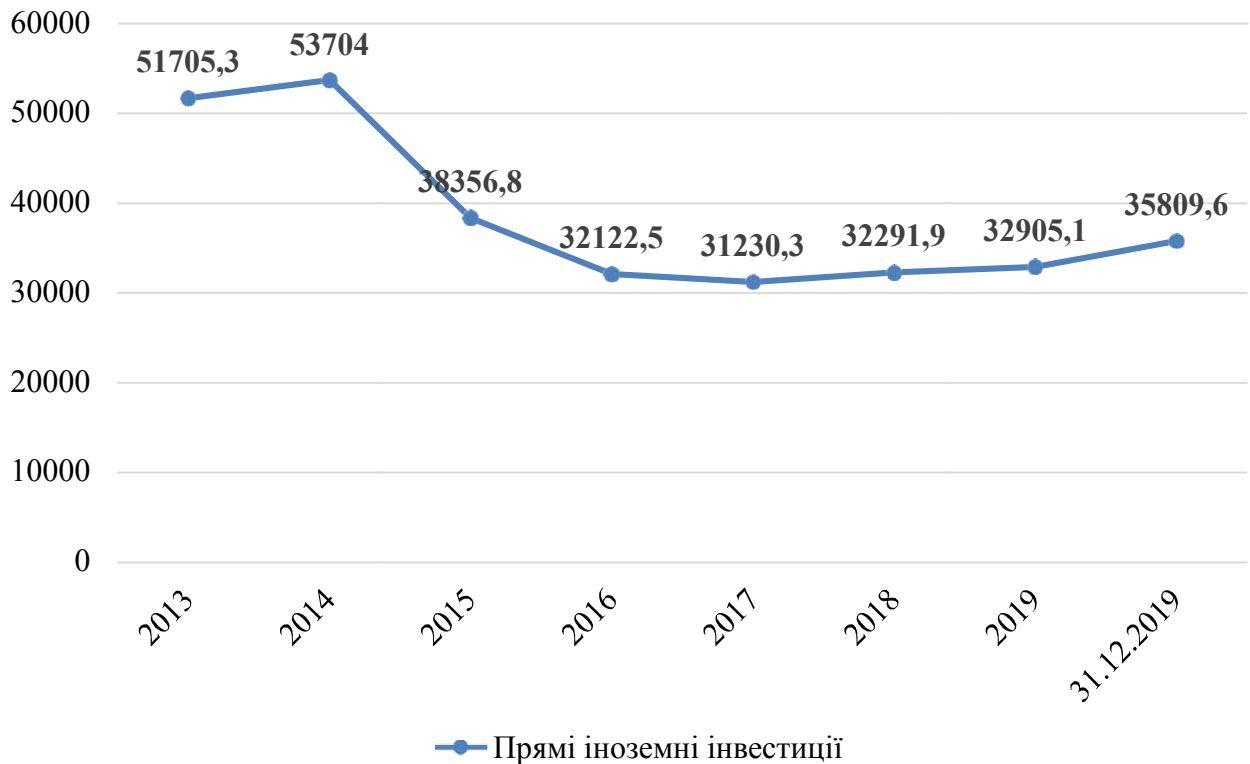

Рис. 2.2 Динаміка обсягу прямих іноземних інвестицій в економіку України, млн. дол. США

Джерело: розроблено автором за даними [29]

*починаючи із 2014 року дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної республіки Крим та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Характерною рисою інвестицій, що надходять в економіку України є домінування країн ЄС у структурі країн-інвесторів капіталу (таблиця. 2.3). Хоча, починаючи із 2015 року, обсяг прямих іноземних інвестицій із країн ЄС відчутно зменшився, країни-члени ЄС все ще залишаються головними інвесторами в економіку нашої держави. Частка ЄС протягом усього досліджуваного періоду (2013-2019 роки) перевищує дві третини усіх іноземних інвестицій.

Так у 2019 році в Україну надійшли інвестиції із майже сотні країн. При цьому на Кіпр, Нідерланди, Велику Британію, Німеччину та Швейцарію

припадає майже 65% даних інвестицій [29]. А те, що чотири із названих п'яти країн є членами ЄС, зайвий раз підтверджує важливість інвестиційних відносин із Європейським Союзом.

Таблиця 2.3

Прямі іноземні інвестиції в економіку України, млн. дол. США

	Усього	з країн ЄС	з інших країн	з країн ЄС, %	З інших країн, %
2013	51705,3	41132,3	10573,0	79,55	20,45
2014	53704,0	41032,8	12671,2	76,41	23,59
2015	38356,8	31046,9	9678,5	76,23	23,77
2016	32122,5	24 982,8	7139,7	77,77	22,23
2017	31230,3	23 425,7	7804,6	75,01	24,99
2018	31606,4	24 145,2	7461,2	76,40	23,60
2019	32905,1	25 972,3	6932,8	78,93	21,07
31.12.2019	35809,6	28 289,3	7520,3	79,00	21,00

Джерело: розроблено автором за даними [29]

*починаючи із 2014 року дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної республіки Крим та частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

Характеризуючи дані рисунка 2.3, можна зробити висновок, що значну частку усіх прямих іноземних інвестицій у кожній із 24 українських областей та місті Києві становлять надходження із країн Європейського Союзу.

Найбільшим цей показник є у Тернопільській області, де із ЄС надійшло 94,3% усього залученого капіталу. Трохи меншою є частка європейських інвесторів у Івано-Франківській та Волинській областях (91,5% та 91,4% відповідно). У Черкаську область з країн-членів ЄС було залучено 58,2% від усіх інвестицій, даний показник є найменший серед розглянутих регіонів.

Слід зазначити, що, починаючи із 2013 року, в західні області України залучається все більше інвестицій з країн Європейського Союзу. Це може бути зумовлено переорієнтацією інвесторів зі Східної України на Західну у зв'язку із конфліктом в Донецькій та Луганській областях. Причиною збільшення зацікавленості у Західному регіоні також може бути підписання у 2014 році угоди про Асоціацію України з ЄС.

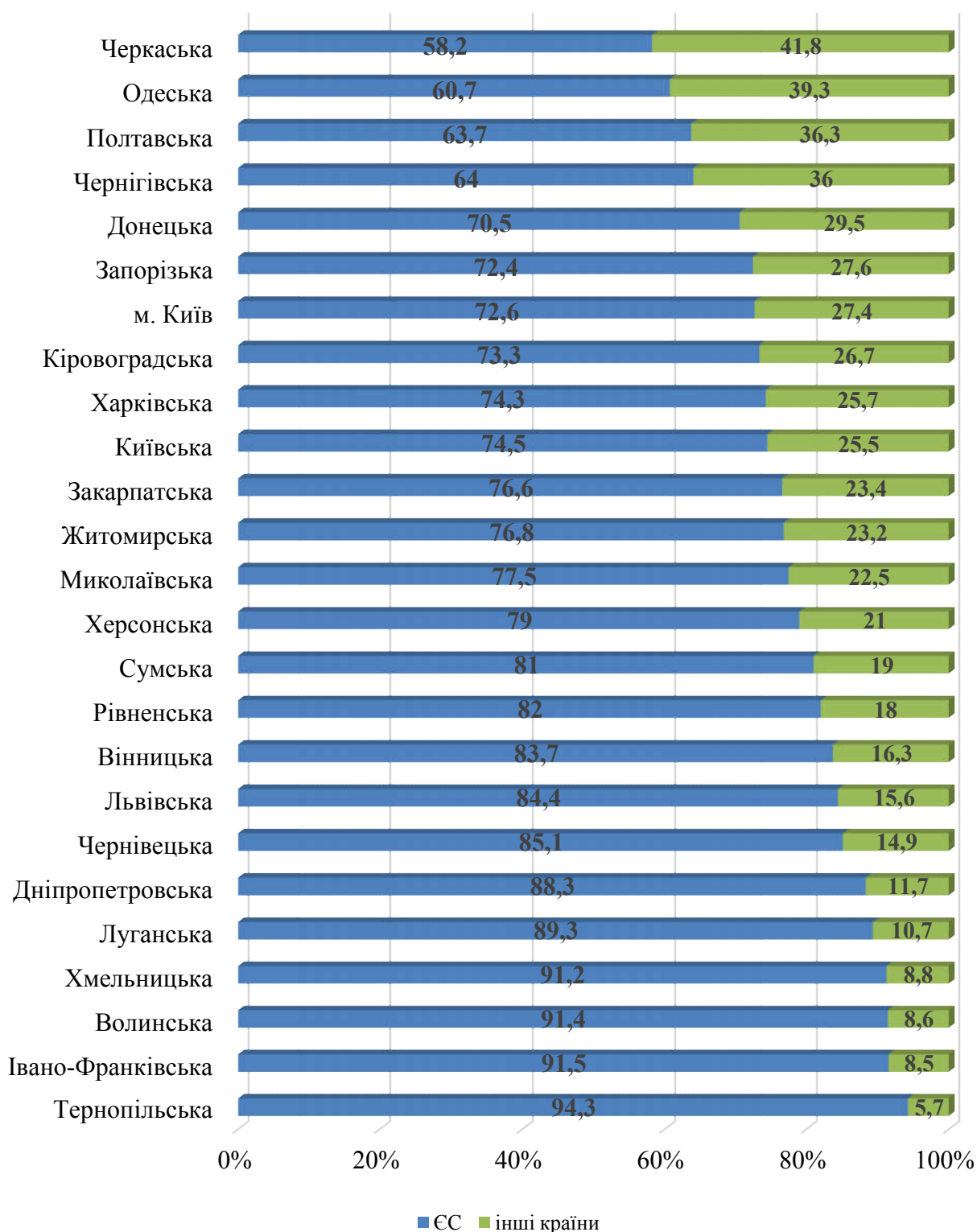

Рис. 2.3. Частка надходжень з країн Європейського Союзу в загальному обсязі прямих іноземних інвестицій у областях України, %

Джерело: розроблено автором на основі [30-54]

* дані наведено без урахування частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях

ТОП-5 найбільших інвесторів в економіку України з країн ЄС зображено на рисунку 2.4. Інфографіка наочно демонструє, що на Австрію, Нідерланди, Німеччину, Велику Британію та Кіпр припадає понад 85% від усіх інвестицій з країн-членів Європейського Союзу.

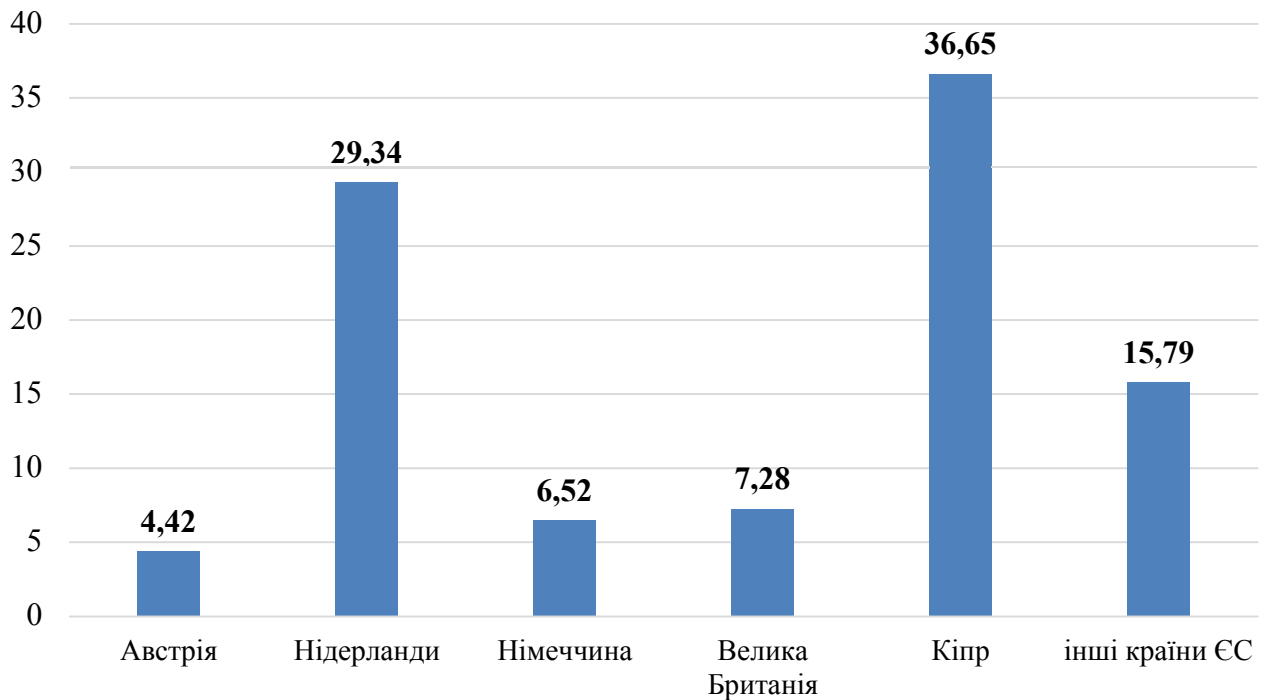

Рис. 2.4. ТОП- 5 найбільших інвесторів прямих інвестицій в економіку України серед країн ЄС, %

Джерело: розроблено автором на основі [29]

Варто зазначити, що близько 36% інвестицій надходять з офшорної зони – Кіпру, що значною мірою є поверненням капіталів, виведених локальними бізнесменами в попередні роки. В умовах непрозорості власників офіційно ускладненим є питання чіткого розподілу між інвестиціями українського та європейського походження.

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій з країн ЄС станом на 31 грудня 2019 р. становив 28,3 млрд. дол. США. Детальний розподіл прямих іноземних інвестицій серед усіх країн-членів ЄС подано у таблиці 2.4., з даних якої можна зробити висновок про те, що обсяг збільшення та зменшення інвестицій з кожної країни відповідає загальній тенденції по Європейському

Союзу: після зниження кількості інвестицій у 2015-2017 роках спостерігається їх поступове зростання.

Таблиця 2.4

Прямі іноземні інвестиції в економіку України з країн ЄС у 2013-2019 роках, млн. дол. США

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Усього з ЄС	41 132,3	41 032,8	29 308,0	24 982,8	23 425,7	24 145,2	28 289,3
Австрія	2 476,9	2 314,0	1 351,5	1 152,6	1 099,9	1 038,8	1 249,4
Бельгія	72,2	66,0	104,2	96,8	99,3	103,9	104,8
Болгарія	23,9	26,3	22,0	32,1	38,4	39,9	47,8
Греція	394,9	268,3	54,3	41,8	44,3	43,0	50,1
Данія	197,2	173,5	149,3	138,8	137,6	153,6	157,5
Естонія	172,5	180,4	240,3	243,3	222,1	235,0	248,2
Ірландія	167,7	70,1	71,5	72,9	42,8	48,4	41,6
Іспанія	70,7	69,0	64,9	56,1	59,0	63,5	60,2
Італія	401,7	584,6	207,8	216,4	196,7	201,6	249,3
Латвія	79,2	84,6	62,6	49,0	40,0	38,2	44,2
Литва	342,9	346,4	188,2	137,1	121,7	124,6	183,3
Люксембург	559,5	555,8	398,8	363,9	660,1	515,8	555,8
Мальта	41,8	38,2	47,0	46,0	56,9	59,3	61,0
Нідерланди	8 727,6	9 007,5	6 887,3	6 090,3	6 028,4	6 395,0	8 301,4
Німеччина	4 496,3	2 908,4	2 110,6	1 604,9	1 564,2	1 682,9	1 843,1
Польща	897,2	819,8	708,0	679,4	509,1	571,3	693,7
Португалія	15,6	15,8	7,6	5,5	3,2	4,3	4,6
Румунія	24,4	24,9	25,3	20,2	19,3	20,1	24,4
Словаччина	70,4	99,7	74,2	72,2	71,1	74,9	69,1
Словенія	33,1	36,4	24,7	19,5	18,7	20,1	20,9
Велика Британія	2 496,9	2 768,2	2 146,2	1 785,2	1 947,0	1 944,4	2 060,6
Угорщина	684,3	685,9	466,4	333,7	498,1	511,1	380,7
Фінляндія	100,4	118,2	103,1	89,8	110,2	131,0	142,7
Франція	1 510,3	1 520,5	1 341,9	1 299,1	615,6	723,4	845,5
Хорватія	2,7	2,7	2,4	1,4	1,6	1,3	2,3
Чехія	80,0	82,9	112,6	106,2	106,3	115,8	115,1
Швеція	1 084,4	439,3	363,7	334,0	328,8	351,2	363,2
Кіпр	15 907,7	17 725,6	11 971,6	9 894,8	8 785,5	8 932,7	10 368,9

Джерело: розроблено автором на основі [29]

Як уже зазначалось: понад дві третини усіх інвестицій з ЄС надходять із 5 країн. Тобто частка усіх інших є досить незначною. Найменше інвестицій в Україну надходить із Хорватії, Португалії, Словенії та Румунії.

Рис. 2.4 Прямі іноземні інвестиції з країн ЄС в економіці України за видами економічної діяльності, %

Джерело: розроблено автором на основі [29]

* певні дані не оприлюднюються з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про державну статистику" щодо конфіденційності статистичної інформації.

Аналізуючи структуру прямих іноземних інвестицій з країн Європейського союзу за видами економічної діяльності (рис. 2.4.), можна побачити, що найбільше інвестицій (32,64%) спрямовується у промисловість (з майже 75% акумульовано в підприємства переробної промисловості).

При цьому серед галузей переробної промисловості провідні місця посідали підприємства металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів, виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів, виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції та машинобудування.

Привабливими для європейських інвесторів є також фінансова та страхова діяльність, а також оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів та мотоциклів (23,25% та 15,95% відповідно). Понад 7% інвестицій надійшло в організації, що здійснюють операції з нерухомим майном, 4,60% – у транспорт, складське господарство, поштову та кур'єрську діяльність, 3,95% – у сільське, лісове та рибне господарство, 3,07% – у професійну, наукову та технічну діяльність.

Визначивши найбільш привабливі сектори української економіки для європейського інвестора, можна дійти висновку, що прямі іноземні інвестиції з країн Європейського Союзу в основному спрямовані у галузі економіки, з яких можна якнайшвидше отримати прибуток (до прикладу, фінансова діяльність), тим часом частка інвестицій в галузях, що орієнтовані на довготривале зростання (наприклад, професійна, наукова та технічна діяльність) є досить незначною.

Розглянемо більш детально інвестиційну співпрацю між Україною та деякими європейськими країнами.

Таблиця 2.7

**Характеристика інвестиційної діяльності 5 найбільших країн-інвесторів
прямих іноземних інвестицій в економіку України з країн ЄС**

Країна	Характеристика інвестиційної діяльності
Кіпр	Значна частина інвестицій з Кіпру здійснюється у промисловість - 25,5%, така ж частка у фінансовий сектор. Слід зазначити, що структура інвестицій з Кіпру є досить різноманітною, але вона чітко повторює галузеву структуру українських фінансово-промислових груп, кошти яких в основному реінвестуються в Україну через Кіпр.

Продовження таблиці 2.7

Нідерланди	<p>Прямі іноземні інвестиції з Нідерландів надходять переважно в промисловість, IT-сектор та оптову та роздрібну торгівлю. Нідерландські інвестори брали активну участь у створенні сучасних логістичних центрів навколо Києва і по суті встановили нові стандарти для будівництва комерційної нерухомості в Україні.</p>
Німеччина	<p>Німеччина – найбільший іноземний інвестор в українську промисловість. Тим не менш, слід зазначити, що майже 4,5 млрд. дол. США інвестовано в одне підприємство – МК «Криворіжсталь». Обсяг німецьких інвестицій в інші промислові об'єкти є досить незначним.</p> <p>Крім того, у 2014 році «Siemens AG», що брав участь у створенні «вітропарку», а також підприємства зі складання комерційних автомобілів компанії «Volkswagen AG» припинили свою діяльність на території тимчасово окупованої Автономної республіки Крим.</p> <p>Здебільшого інвестування здійснюється в уже розвинені сфери економічної діяльності, а також не можна відмітити, що ключове місце серед інвестицій займає капітал, що спрямовується у кластери з виробництва автозапчастин.</p>
Австрія	<p>Основною сферою інтересів інвесторів з Австрії в Україні є фінансова й страхова діяльність. Основним інвестиційним проектом в Україні стало придбання австрійською фінансовою групою «Raiffeisen» Акціонерного пенсійно-поштового банку «Аваль» та створення на його основі АППБ «Райффайзен-Аваль» - одного з провідних комерційних банків України.</p> <p>Досить незначні кошти вкладені австрійськими інвесторами в підприємства промисловості, оптової та роздрібно торгівлі, підприємства сфери послуг.</p> <p>Певний інтерес у австрійських інвесторів в Україні викликали підприємства енергетичного сектору, але доступ до цього сектору з боку іноземних інвесторів був обмеженим з боку влади та олігархічних структур.</p>
Велика Британія	<p>Переважний обсяг інвестицій – 85,1% – було здійснено у сферу послуг і лише 14,9% – у промисловість. Така структура інвестицій дещо відтворює галузеву структуру національного господарства Великої Британії.</p> <p>Проте слід зазначити, що сфера фінансових і страхових послуг, яка є головною галуззю економіки Великої Британії, в Україні майже не представлена, що свідчить про можливі перспективи надходження британських інвестицій до цього сектору економіки.</p>

Джерело: розроблено автором на основі [28]

Підсумовуючи, варто зауважити, що прямі іноземні інвестиції з країн Європейського Союзу мають важливе значення для економіки України. Адже саме ЄС є основним інвестором в економіку України, інвестиції якого

допомагають створювати нові робочі місця, модернізувати економіку, а також призводять до зростання валового внутрішнього продукту.

Висновки до розділу 2

1. У даному розділі було наведено місце України у світових рейтингах, що визначають умови для ведення бізнесу, залучення інвестицій та інвестиційний клімат загалом, такі як: Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), Індекс ведення бізнесу (The Doing Business) та Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom, Heritage Foundation). Окремо відзначено зміни України за підіндексами Індeksu ведення бізнесу у період з 2013 по 2019 рік. Також у другому розділі дано визначення поняттю «інвестиційна привабливість» та було розглянуто рейтинг Інвестиційної привабливості регіонів України й місця, які у ньому посідають області України.

2. У підрозділі 2.2 нами була розглянута динаміка обсягу та надходжень прямих іноземних інвестицій в економіку України впродовж 2013-2019 років. Також проаналізовано частку країн Європейського Союзу у загальній структурі прямих іноземних інвестицій

3. Було визначено, що найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій надходить із 5 країн (Кіпр, Велика Британія, Німеччина, Нідерланди та Австрія), а найпривабливішим для інвесторів сектором економіки є промисловість. Крім того, детально розглянуто інвестиційну співпрацю даних країн із Україною.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

3.1 Можливості вирішення проблем у сфері залучення прямих іноземних інвестицій та основні шляхи щодо покращення інвестиційного клімату в Україні

Економічний розвиток будь-якого регіону безпосередньо залежить від обсягу залученого у нього капіталу, іншими словами, величини вхідних інвестиційних потоків. Так за оцінкою Міжнародного Валютного Фонду, збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій, що надходять в країну на 1%, забезпечує зростання валового внутрішнього продукту на 0,4%. [55].

Згідно із результатами дослідження, проведеного німецькою консультативною групою та Інститутом економічних досліджень і політичних консультацій, 4,6% відсотків компаній з іноземними інвестиціями створюють в Україні 34,9% загальної доданої вартості. Що ж стосується не фінансового сектору, 4,6% фірм, що засновані на іноземних інвестиціях, забезпечують роботою 20,4% усіх працівників у даному секторі. Слід відзначити, що розмір заробітної плати у співробітників таких компаній на 57% вищий, ніж на вітчизняних підприємствах. [56]. Це означає, що чим більшою буде частка підприємств з іноземним капіталом серед українських підприємств, тим продуктивнішою буде українська економіка. Приріст іноземних інвестицій не тільки допоможе вітчизняній економіці, але і створить кращі умови для працівників та пенсіонерів, зміцнить репутацію нашої країни.

Україна протягом тривалого часу програє у конкурентній боротьбі з іншими країнами на міжнародному ринку капіталу, незважаючи на існуючі переваги, якими вона володіє – вигідне географічне положення, кваліфіковані кадри, кліматичні умови і так далі.

Світовий економічний форум щорічно проводить опитування, щоб з'ясувати, які фактори спричиняють недовіру інвесторів до потенційної країни-реципієнта інвестицій. Згідно даних 2018 року, політична нестабільність – це чинник, що створює найбільшу перепону для залучення інвестицій в Україну (16%), (рис 3.1).

Рис.3.1. Рейтинг факторів, що перешкоджають веденню бізнесу та залученню іноземних інвестицій в Україну, %

Джерело: розроблено автором на основі [57]

Варто відзначити, що політичне середовище для залучення іноземних інвестицій в українську економіку останнім часом не є привабливим як для розвитку підприємницької діяльності, так і для інвестиційної діяльності. Іноземні інвестори приділяють велику увагу довгостроковій інвестиційній політиці, але у зв'язку з частою зміною влади уряд України орієнтується на короткострокові цілі, що негативно сприймається іноземними інвесторами. У нашій країні за роки незалежності шість разів вносилися зміни до законів про інвестиційну діяльність для нерезидентів, що свідчить про нестабільність

нормативно-правової бази в галузі регулювання іноземних інвестицій. У той же час, така ситуація не дозволяє прогнозувати фінансову діяльність об'єктів інвестування.

На імідж країни на міжнародній арені і її інвестиційну привабливість в значній мірі впливає прозорість роботи судової системи. Рівень виконання судових рішень та дотримання законів в Україні недостатній, ці процеси часто затягуються, що призводить до значних економічних втрат для компаній. Інвестори скаржаться також на «вибіркове правосуддя».

Не можна не згадати і організаційні чинники, які впливають на залучення прямих іноземних інвестицій. Керівники компаній іноді приймають одноосібні рішення, що є незаконними та суперечать інтересам інвестора. Бувають випадки, коли місцева рада дає згоду на землекористування, але зі зміною влади, змінюються і рішення.

Варто зауважити, що ефективність діяльності органів влади різного рівня зі створення сприятливого інвестиційного середовища залежить від того, наскільки відповідні рішення та заходи на державному та обласному (місцевому) рівнях відповідають економічним очікуванням інвестора, поліпшують умови здійснення виробничо-комерційної діяльності, сприяють покращенню інвестиційного середовища [58].

На нашу думку, вирішення вищезгаданих проблем, що створюють перешкоди для залучення прямих іноземних інвестицій в Україну, можливе за допомогою наступних кроків. Україні слід:

- проводити раціональну фінансову політику, спрямовану на стабілізацію макроекономічної ситуації, що дозволить створити сприятливий інвестиційний клімат і подолати бар'єри для залучення іноземних інвестицій;
- з метою поживлення діяльності інвесторів переглянути податкову політику. Цього можна досягти спростивши оподаткування підприємницької діяльності, надавши пільги іноземним інвесторам. Окремо та додатково потрібно підтримувати інвестування у менш

розвинуті регіони України, надаючи додаткові преференції інвесторам, що вкладають у них кошти;

- покращити якість інфраструктури, у першу чергу, автомобільних та залізничних шляхів, а також водо- й електропостачання. Із цією метою на даний час в Україні реалізуються 4 проекти за фінансування Міжнародного банку реконструкції та розвитку (Розвиток міської інфраструктури, Розвиток міської інфраструктури – 2, Поліпшення автомобільних доріг і безпеки руху – 2).). Розвиток інфраструктури має передбачати розділення залізничної мережі на пасажирське та вантажне сполучення, що дозволить деяким чином привести швидкісні показники роботи залізничного транспорту до європейських, покращить безпеку на залізничних шляхах та рівень надання сервісу для пасажирів та туристів [59, с.174]. Сьогодні також впроваджується програма Президента України «Велике будівництво», в рамках якого планується ремонт 6,5 тис. км доріг [60].
- вжити заходи щодо уникнення конфлікту політичних та комерційних інтересів й обмежити вплив олігархів на владу;
- приділити особливу увагу правовим та законодавчим основам інвестування. Адже вони мають бути чіткими та не повинні змінюватись так часто, як це відбувається у нашій країні;
- зробити дії уряду, державну та регіональну політику більш чіткими, прозорими та відкритими, щоб забезпечити повне розуміння інвесторами курсу України та настрою стосовно різноманітних питань усередині країни;
- зменшити «тінізацію» вітчизняної економіки;
- продовжити впровадження судової реформи;
- проводити антикорупційну політику і боротися із корупцією у всіх сферах та галузях. Цьому процесу має посприяти діяльність

Антикорупційного суду, який розпочати свою роботу у другому півріччі 2019 року.

Крім того, задля змінення інвестиційної привабливості України та її регіонів, залучення додаткових коштів, потрібно здійснити ряд стимулюючих процесів та покращити уже наявні механізми залучення прямого іноземного інвестування на локальному рівні (в областях), а саме:

- поживавити відсталі райони областей, де наявний дефіцит фінансових, технологічних ресурсів ;
- здійснювати концентрування наявних ресурсів у пріоритетних галузях економіки областей, щоб сприяти економічному зростанню регіонів;
- здійснювати інвестування в людський капітал, підвищення рівня кваліфікації працівників, підготовку професійних фахівців;
- забезпечити та гарантувати чіткість та відкритість при прийнятті інвестиційних проектів та підвищити ефективність та прозорість діяльності обласних та місцевих органів влади;
- удосконалити маркетингові заходи, що використовуються для впливу на бренд-імідж та появу зацікавленості у потенційного інвестора;
- забезпечити захист майнових та інтелектуальних прав власності інвесторів;
- сприяти залученню високотехнологічних виробництв та кластерів у галузях, що мають значні перспективи розвитку у регіоні або у наявних ключових секторах економіки області;
- здійснювати стимулювання інвесторів (гранти й заохочувальні засоби);
- поширити проведення регіональними органами влади навчальних програм серед бізнесменів щодо підготовки інвестиційних пропозицій, складання інвестиційних бізнес-планів, юридичного супроводу інвестиційних проектів, управління інвестиційними проектами.

Крім того, вагомим фактором є розуміння інвестором майбутніх перспектив розвитку регіону-реципієнта їхніх інвестицій. Це допомагає їм

оцінити доцільність інвестування, майбутні ризики та загрози [61, с. 16]. Як власник капіталу, інвестор шукає найвигіднішого вкладення свого капіталу і порівнює різні можливості та вибирає ту, що у довгостроковій перспективі принесе йому найбільшу вигоду [62, с.135].

Слід зазначити, що задля залучення іноземних інвестицій та покращення інвестиційного клімату в Україні, потрібні зусилля не лише уряду, регіональної та місцевої влади, а й самих підприємств-реципієнтів іноземних інвестицій. За словами Марії Барабаш, президента A7 Group, яка професійно займається залученням іноземних інвестицій, причиною небажання іноземних інвесторів інвестувати в українські компанії найчастіше є низька якість інвестиційних проєктів [63]. Інвестори не довіряють компаніям, які не мають стратегії розвитку, не розраховують прибутковість потенційного проєкту і не володіють інформацією про стан ринку. Якщо українські бізнесмени більше аналізуватимуть та плануватимуть, будуючи власний бізнес, то вони зможуть не лише підготувати весь необхідний пакет документів для іноземного інвестора, але і досягти кращих фінансових успіхів, що сприятиме зростанню їхнього бізнесу.

3.2 Перспективні напрямки для залучення прямих іноземних інвестицій

Беззаперечно, що задля інформування іноземних компаній щодо галузевих бізнес-можливостей в Україні, визначення напрямків подальшої співпраці між вітчизняними та закордонними компаніями, а також з метою сприяння розвитку приватного сектору, у регіонах України необхідно досліджувати економічну привабливість та інвестиційний потенціал України.

Так, на нашу думку, можна виділити наступні перспективні галузі для співробітництва та залучення прямих іноземних інвестицій в Україну:

- Сільське господарство та харчова промисловість.

Основними складовими інвестиційної привабливості агропромислового комплексу України є родючі землі, кваліфіковані трудові ресурси, значні

потужності переробної галузі та вигідне географічне положення для експорту продукції.

Стратегічним і найбільш вагомим напрямком розвитку сільського господарства окремих областей є рослинництво – пшениця, кукурудза, ячмінь, соняшник, цукрові буряки, тютюн, бобові, фрукти і овочі в різних поєднаннях. У галузі тваринництва на найближчі декілька років визначено такі напрями як м'ясне і молочне скотарство.

Виробництво зерна в Україні перевищує потреби країни на 50%, тому для регіону вкрай актуальним є питання переробки сільськогосподарської продукції та відповідного розвитку харчової галузі.

- Промисловість (легка промисловість).

Легка промисловість стає все більш привабливою для іноземних інвесторів, що зацікавлені у вкладанні коштів в економіку України. Найбільш цікавими з точки зору прямих іноземних інвестицій є хімічний сектор та текстиль, що продемонстрували помітне зростання за останні три роки.

Швейна промисловість переживає бум, оскільки все більша кількість європейських виробників створюють кластери з виробництва одягу в місцях, розташованих недалеко від кордону України з країнами ЄС. Привабливими є Львівська, Закарпатська та Рівненська область. На сьогодні в Україні діє понад 2,5 тисячі фабрик, 80-90% продукції яких виробляється на експорт.

- Промисловість (машинобудування).

Автомобільна промисловість України стала одним з найбільш швидкозростаючих секторів обробної промисловості завдяки сприятливому поєднанню зростаючого попиту, наявності кваліфікованої робочої сили, конкурентоспроможної заробітної плати та надходженню іноземного капіталу.

У західних областях сконцентровані найбільші виробники автомобільної електропроводки (9 підприємств). Основна частка даних інвестицій спрямовується в автомобілебудування Львівської області, де розміщені великі виробничі потужності. Саме тому у 2018 році у Львівській області вдруге було проведено Автомобільний форум з представниками більш ніж 15 країн. У свою

чергу виробники освітлювального обладнання розташовані в Тернопільській області, а в Чернівецькій області - 4 великих виробники систем пожежної сигналізації [64].

Загалом 11 областей володіють досвідом у залученні прямих іноземних інвестицій у підприємства машинобудівного сектору економіки, перспективним є створення у областях кластерів та розширення уже існуючих підприємств.

- Біоенергетика та енергозберігаючі технології.

В Україні використовується лише третина наявного потенціалу біоенергетики. Наявність у регіонах великої площі деградованих земель, непридатних для сільського господарства, створює передумови для прискореного розвитку біопаливного сегменту енергетичних установок.

Даний сектор економіки є одним з найбільш перспективних, оскільки наявні значні ринкові можливості для нових гравців, адже існуючі сировинні можливості не використовуються достатньою мірою нинішніми учасниками ринку.

- Інформаційні технології.

Україна займає перше місце в Європі за кількістю сертифікованих ІТ-фахівців. Сьогодні даний ринок показує 30-35% зростання щорічно, а інвестиції у вітчизняні стартапи цього сегменту за останні 5 років перевищили 240 млн. доларів, що набагато більше, ніж середній показник по Східній та Центральній Європі.

Таке пожвавлення ІТ-сектору відбувається в основному завдяки західному регіону нашої країни. Завдяки висококваліфікованим спеціалістам та відносно низькій вартості робочої сили українські ІТ-спеціалісти представляють особливий інтерес для іноземних інвесторів. Крім того, вітчизняний ІТ-бізнес вже сьогодні працює на зарубіжного замовника майже на 100%. Центром комп'ютерних наук та дослідження на даний час беззаперечно є Київ, значний потенціал представляють акумулюють у собі Харків, Одеса, Дніпро, Львів та Вінниця.

- Туристично-рекреаційний комплекс.

Україна відома не лише своїми численними замками, фортецями та пам'ятками архітектури, але й мальовничою природою, що становить значні перспективи для розвитку туристичної галузі.

Наразі туристична галузь становить лише 1.4% усього валового внутрішнього продукту України, що представляє неабиякий потенціал для подальшого розвитку. У 2019 році понад 14 мільйонів іноземців відвідали Україну, а середній чек їх перебування в Україні склав 526 доларів. [65].

На сьогодні привабливими для інвестування є проєкти, пропозиції щодо будівництва туристичних і спортивних гірськолижних трас, канатних доріг, спортивно-оздоровчих комплексів. Карпати є тим регіоном України, який має всі можливості для розвитку гірськолижного спорту [66].

Чорнобиль - унікальне місце, яке особливо приваблює іноземних туристів. Місце страшної ядерної катастрофи з кожним роком стає все більш популярним, особливо після виходу популярного серіалу НВО "Чорнобиль". Якщо в 2015 році зону відчуження відвідали лише 10 000 людей, то їх кількість у 2019 році зросла до понад 75 000, половина з яких - іноземці.

- Аерокосмічна галузь.

Україна може похизуватись наявністю декількох передових аерокосмічних конструкторських бюро та виробничих потужностей, які беруть витоки ще з початкового етапу ракетобудування та розвитку авіаційних технологій. Ми володіємо повним циклом проектування, виробництва та експлуатації цивільних та військових літальних апаратів, а також розробками в сфері космічних технологій. Яскравим прикладом є конструкторське бюро «Антонов», яке широко відоме в світі завдяки проектуванню та створенню найбільшого в світі транспортного літака АН-225 «Мрія».

До важливих та впливових центрів аерокосмічної галузі також належать конструкторське бюро «Південне» та центр виробництва двигунів «Південмаш» у Дніпрі, бюро проектування авіадвигунів «Івченко-Прогрес» та центр виробництва двигунів «Мотор Січ» у Запоріжжі.

Підсумовуючи, варто зауважити, що подальший інвестиційний розвиток економіки України можливий у галузях, що створюють високу додану вартість, передбачають впровадження інноваційних технологій та є безпечними до довкілля.

Висновки за розділом 3

1. У третьому розділі були зазначені проблеми, що перешкоджають залученню прямих іноземних інвестицій в Україну. Зазначено, що для підвищення рівня інвестиційної привабливості потрібно провести ряд певних заходів як на державному, так і на регіональному рівнях. Дані кроки покращили б інвестиційний клімат в Україні та забезпечили зацікавленість іноземних інвесторів у фінансуванні підприємств в областях України.

2. Також було визначено галузі економіки, що становлять найбільше перспектив для залучення в них іноземних інвестицій та що можуть зацікавити потенційного інвестора. Серед них: сільське господарство та харчова промисловість, легка промисловість, машинобудування, біоенергетика та енергозберігаючі технології, інформаційні технології, туристично-рекреаційний комплекс та аерокосмічна галузь. Інвестування в обрані напрямки сприятиме розвитку підприємництва, створенню додаткових місць та економічному розвитку як кожного окремого регіону, так і України зокрема.

ВИСНОВОК

У магістерській роботі було визначено теоретичні й методичні засади дослідження. Визначено поняття та основні риси прямих іноземних інвестицій, чинники, які впливають на залучення прямих іноземних інвестицій та особливості їх залучення, а також були визначені позитивні та негативні наслідки від отримання прямих іноземних інвестицій в регіон.

Підсумовуючи кваліфікаційну роботу, можна зробити наступні висновки:

1. Отже, «прямі іноземні інвестиції» - це вкладення капіталу в підприємство (організацію), що розташоване за кордоном із довгостроковим економічним інтересом завдяки отриманню інвестором контролю над об'єктом вкладення капіталу й одержанням підприємницького прибутку (доходу) або ж досягненням соціального, інноваційного, екологічного та інших видів ефектів.

Було визначено, що відповідно до чинного законодавства України інвестиції можуть вкладатися у вигляді валюти, майна, цінних паперів, прав інтелектуальної власності та інших цінностей. На рух потоків прямих іноземних інвестицій (приплив або відтік) впливає ряд чинників: політичних, економічних, соціальних, правових, екологічних, географічних та інших.

Відзначено, що іноземні інвестиції поділяються на прямі та портфельні. Дано визначення поняттю «прямі іноземні інвестиції» та наведено їх класифікацію:

- Первинні інвестиції.
 - Реінвестиції.
 - Дезінвестиції.
2. Нами також були розглянуті заходи, що застосовуються для промоції іноземних інвестицій та визначено основні можливості та загрози, що стоять перед регіоном, що залучає прямі іноземні інвестиції.

Визначено, що під інвестиційною привабливістю слід розуміти певну сукупність характеристик та параметрів, а також об'єктивних можливостей і обмежень, що притаманні даному регіону та дозволяють йому залучати капітал на взаємовигідних умовах.

Розглянуто місце України у світових рейтингах, що визначають умови для ведення бізнесу, залучення інвестицій та інвестиційний клімат загалом, такі як: Індекс глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), Індекс ведення бізнесу (The Doing Business) та Індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom, Heritage Foundation). Окремо відзначено зміни України за підіндексами Індeksu ведення бізнесу у період з 2013 по 2019 рік.

У роботі нами також був розглянутий рейтинг Інвестиційної привабливості регіонів України. Перших дві сходинки у ньому займають Львівська та Івано-Франківська області.

Крім того, були охарактеризовані основні фактори впливу на інвестиційне середовище, клімат на інвестиційні процеси. Досягнення високого рівня інвестиційної привабливості – це не простий, а часто дуже трудомісткий процес, що потребує в окремих випадках серйозної мобілізації зусиль.

3. Варто зауважити, що головна проблема у сфері іноземного інвестування на сучасному етапі – це політична нестабільність в Україні.

Також було визначено шляхи та можливості вирішення проблем інвесторів як на національному, так і на регіональному рівнях. Визначено галузі економіки України, що становлять найбільше перспектив для залучення в них іноземних інвестицій і можуть зацікавити потенційного інвестора. Серед них: сільське господарство та харчова промисловість, легка промисловість, аерокосмічна галузь машинобудування, біоенергетика та енергозберігаючі технології, інформаційні технології та туристично-рекреаційний комплекс.

Можна сказати, що Україна володіє значною перспективою в сфері залучення прямих іноземних інвестицій. Прямі іноземні інвестиції - це шлях до розвитку країни, до підвищення життєвого рівня населення, економічного зростання та наукового й інноваційного прогресів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Офіційний веб-сайт Міністерства економіки України. URL: <http://www.minesco.gov.ua>
2. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. №93/96. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 93. Ст. 80.
3. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів України. 2014. URL: <http://www.ier.com.ua/files/Projects/2014/.pdf>.
4. Trade and Investment. World Trade Organization. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/invest_e/invest_e.htm.
5. Реверчук С. К., Реверчук Н. Й., Скоморович І. Г. Інвестологія: наука про інвестування: навч. посібник. Атіка, 2001. 264 с.
6. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т.С. Фінансовий словник: 2-ге видання, виправлене та доповнене. Львів, 1997. 576 с.
7. Никонова Я. И. Иностранные инвестиции: Учебное пособие. Москва, 2015. 270 с.
8. Як залучати прямі іноземні інвестиції. 2013. URL: http://regionet.org.ua/files/02_How_to_attract_FDI_-_UA.pdf.
9. Бланк И.А. Основы инвестиционного менеджмента: т. 1. 2001. 536 с.
10. Драган І.В. Оцінка сучасного стану залучення іноземних інвестицій в Україну. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. №18.
11. Кадеєва І. В. Прямі іноземні інвестиції як фактор становлення інноваційної економіки в Україні. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Економіка. – 2014. Вип. 14. С. 193–199.
12. Балацький О. Ф., Теліженко О. М., Соколов М. О. Управління інвестиціями: навч. посібник. *ВДТ «Університетська книга»*, 2004. 232 с.
13. Інвестиційний клімат в Україні. URL: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat>.
14. Крючкова І. В. Теоретико-методологічні аспекти державного

регулювання інвестиційної політики як важливого фактора економічного зростання. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2010. № 1, т. 2. С. 298–301

15. Мегер М. Прямі іноземні інвестиції та їхній вплив на регіональну економіку в Україні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 20.5. – С. 227–235.

16. Дука, А.П. Теорія і практика інвестиційної діяльності. 2008. –432 с.

17. Любімов В. І. Особливості державного регулювання іноземних інвестицій: закордонний досвід. *Економічний простір*. 2009. № 21. С. 65–71

18. Інвестиційне законодавство: стан, проблеми, перспективи Мін'юст України; Роз'яснення від 08.05.2012 URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/n0015323->

19. Поєдинок В. В. Форми та засоби державного регулювання інвестиційної діяльності. 2010. URL: <http://www.nbuuv.gov.ua>.

20. Савіцька О. П. Державне регулювання інвестиційних процесів в Україні. 2011. URL.: <http://www.nbuuv.gov.ua>.

21. Іваноньків О. О. Політика держави щодо інвестиційної діяльності в Україні та перспективного прямого іноземного інвестування. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. № 11 (77). С. 12–17.

22. Іщук С. О. Оцінювання інвестиційної привабливості регіону: методичний аспект. 2010. № 3. С. 71—78.

23. Офіційний сайт «Світового банку». URL: <http://www.doingbusiness.org/data/exploreeconomies/ukraine>

24. Global Competitiveness Report. 2018. URL: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2018/the-globalcompetitiveness-report-2018/>.

25. Index of Economic Freedom. The Heritage Foundation. 2019. URL: <https://www.heritage.org/index/>.

26. Офіційний веб-сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>.

27. Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020». URL: https://www.ua.undp.org/content/dam/ukraine/docs/SD%20Project_Ukraine_version%203-2-1.pdf
28. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів України 2014. URL: http://www.ukrproject.gov.ua/sites/default/files/upload/rejting_investiciynoyi_privab
29. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
30. Головне управління статистики у Вінницькій області URL: <https://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php>
31. Головне управління статистики у Волинській області URL: <http://lutsk.ukrstat.gov.ua/>.
32. Головне управління статистики у Дніпропетровській області URL: <http://www.dnestrstat.gov.ua/>
33. Головне управління статистики у Донецькій області URL: <http://donetskstat.gov.ua/index.php>
34. Головне управління статистики у Житомирській області URL: <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>
35. Головне управління статистики у Закарпатській області URL: <http://uz.ukrstat.gov.ua/>.
36. Головне управління статистики у Запорізькій області URL: <http://www.zp.ukrstat.gov.ua/>
37. Головне управління статистики у Івано-Франківській області URL: <http://www.ifstat.gov.ua/>.
38. Головне управління статистики у Київській області URL: <http://kyivobl.ukrstat.gov.ua/content/index.php3?lang=1>
39. Головне управління статистики у Кіровоградській області URL: <http://www.kr.ukrstat.gov.ua/>
40. Головне управління статистики у Луганській області URL: <http://www.lg.ukrstat.gov.ua/>

41. Головне управління статистики у Львівській області URL:
<https://www.lv.ukrstat.gov.ua/>.
42. Головне управління статистики у місті Київ URL:
<http://kyiv.ukrstat.gov.ua/>
43. Головне управління статистики у Миколаївській області URL:
<http://www.mk.ukrstat.gov.ua/>
44. Головне управління статистики у Одеській області URL:
<http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
45. Головне управління статистики у Полтавській області URL:
<http://pl.ukrstat.gov.ua/>
46. Головне управління статистики у Рівненській області URL:
<http://rv.ukrstat.gov.ua/>
47. Головне управління статистики у Сумській області URL:
<http://sumy.ukrstat.gov.ua/>
48. Головне управління статистики у Тернопільській області URL:
<http://www.te.ukrstat.gov.ua/>.
49. Головне управління статистики у Харківській області URL:
<http://kh.ukrstat.gov.ua/>
50. Головне управління статистики у Херсонській області URL:
<http://www.ks.ukrstat.gov.ua/>
51. Головне управління статистики у Хмельницькій області URL:
<http://www.km.ukrstat.gov.ua/ukr/index.htm>
52. Головне управління статистики у Черкаській області URL:
<http://www.ck.ukrstat.gov.ua/>
53. Головне управління статистики у Чернівецькій області URL:
<http://www.cv.ukrstat.gov.ua/>.
54. Головне управління статистики у Чернігівській області URL:
<http://www.ck.ukrstat.gov.ua/>
55. International Financial Statistics. International Monetary Fund. URL:
<http://data.imf.org/?sk=4C514D48-B6BA-49ED-8AB9-52B0C1A0179B>.

56. Німецька консультативна група. URL: <https://www.beratergruppe-ukraine.de>.
57. The World Economic Forum. URL: <https://www.weforum.org/>.
58. Інвестиційний клімат в Україні. URL: <http://mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/economic-cooperation/invest-climat>
59. Карась О. С. Розвиток транспортної інфраструктури України в умовах активізації міжнародного туризму: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.02 - світове господарство і міжнародні економічні відносини. Тернопіль : ТНЕУ, 2013. 186 с.
60. Трілленберг, В. Проектний менеджмент : конспект лекц. і семінарів. Тернопіль : Економічна думка, 2001. 95 с.
61. Trillenberg W. Betriebswirtschaft – international. Ein Grundstock. Berlin, 2018. 203 с.
62. Три кроки для залучення інвестицій в український бізнес. *Економічна Правда*. 2017. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2017/10/26/630492/>.
63. Програма Президента України «Велике Будівництво» URL: <https://bigbud.kmu.gov.ua/>
64. Multisectoral Market Study Western Ukraine. Kiyv, 2018. 225 с.
65. UkraineInvest URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/>
66. Зварич Р. Проблеми залучення іноземних інвестицій в туристично-привабливі регіони. Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект. 2011. Ч. 2. С. 365–371.